

KEKSINNÖISTÄ, KEKSIJÖISTÄ JA KEKSELIÄISYYDESTÄ

Innovaatioiden historia kiinnostaa monesti sellaisiakin kuulijoita ja lukijoita, jotka muutoin eivät ole suuria tekniikan historian harrastajia. Ovathan innovaatiot viimeisimpien vuosikymmenten julkisessa ja arkisessa puheessa nousseet menestyksen ja tulevaisuuden tärkeiksi takaajiksi. Historia osoittaa, että keksinnöt ja kekseliäisyys, sekä näiden mahdollinen muodostuminen niin sanotuiksi innovaatioiksi, ovat monitahoisia tapauksia, useiden tekijöiden summia, luonteeltaan yllättäviä, arvaamattomia ja keskenään hyvin erilaisia.

Tässä teemanumerossa tarjotaan yksi läpileikkaus kekseliäisyyden ja keksintöjen historiaan. Vertaisarvioituista artikkeleista Matti La Melan kirjoittama käsittelee patenttiagentteja 1800-luvun lopun Suomessa ja antaa satojen patenttiaktien pohjalta mielenkiintoisen kuvan siitä, millaiset olivat tuon ajan globalisoituvat keksintömarkkinat, miten ne koskettivat Suomea ja miten niillä toimittiin.

Aivan toisenlaisesta kekseliäisyyden lajista kuin patentoiduista keksinnöistä on kyse Pete Pesosen vertaisarvioidussa artikkelissa, joka tarkastelee firabelitöiden historiaa Suomessa 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Työpaikalla tehdyt savustuslaitokset, saunankiukaat, pontikkapannut ynnä muut ovat kiinteä osa suomalaista omavaraisen kekseliäisyyden historiaa, mutta linkittyvät samalla kiinnostavasti kaupungistumiseen ja kulutuskulttuurin nousuun.

Ari Tervashongan vertaisarvioitu artikkeli eetterikokeiden historiasta nostaa puolestaan esiin sen, miten tieteellinen ja tekninen umpikujakin voi olla keksintöjen lähde.

SISÄLLYS

Pääkirjoitus: Keksinnöistä, keksijöistä ja kekseliäisyydestä Tiina Männistö-Funk	3
Artikkelit	
Patenttiagenttien tuntematon ryhmä 1800-luvun lopun Suomessa Matti La Mela	5
Savustuslaitokset, kiukaat ja pontikkapannut - Firabelityöt 1950 - 1990 Pete Pesonen	25
Eetterikokeista eetteriskeptisyyteen: Michelsonin ja Morleyn vuoden 1887 kokeesta Lodgen eetterikokeisiin Ari J. Tervashonka	45
Katsaukset	
Paimiolainen maailmanparantaja: August Pyölniiton keksinnöt (Johanna Lehto-Vahtera)	59
Virkamiespajattoja ja pokeriautomaatteja: Raha-automaatit Suomessa (Pasi Ojala)	64
In memoriam	
Tapani Mauranen in memoriam (Kimmo Levä)	68
Museot ja näyttelyt	
Tiedettä ja teknologiaa Skotlannin kansallismuseossa (Johanna Vähäpesola)	70
Konferenssit	
ICOHTEC 2017, Rio de Janeiro: Tieteen ja teknologian historian suurkonferenssi Brasiliassa (Aaro Sahari & Saara Matala)	72
THS ry syyskokous	76
Keskustelua	
Kommentti: Painevalvontaa käytettiin yleisesti telekaapeleissa - ei vain kuumassa linjassa (Vesa Linja-aho)	77
Uutiset	79
Abstracts	81
Kirjoituskutsu	82

Eetterikokeiden loppu oli antiklimaattinen toteamus siitä, että koko oletus eetterin olemassaolosta oli ollut harhaanjohtava. Niihin voidaan kuitenkin jäljittää sellaisten menetelmien kehittelyä, jotka yhä ovat käytössä fysiikan tutkimuksessa.

Myös katsausartikkelien puolella liikutaan keksintöjen parissa. Johanna Lehto-Vahteran katsaus kertoo kansankeksijä August Pyölniitun elämästä ja keksinnöistä. Pasi Ojalan katsauksessa puolestaan tutustutaan raha-automaattien ihmeelliseen maailmaan ja kerrotaan esimerkiksi siitä, miten Espoossa valmistettuja pokeriautomaatteja myytiin maailmalle.

Muuta tämänkertaisen lehden antia ovat museo- ja konferenssijutut sekä erityisesti suomalaista auto- ja polkupyörähistoriaa teoksillaan rikastuttaneen Tapani Maurasen muistokirjoitus. Lisäksi julkaistaan kommentti viime numerossa ilmestyneeseen, kuumaa linjaa käsitelleeseen katsaukseen, joka on herättänyt kesän aikana vilkasta kiinnostusta ja keskustelua. Tällainen keskustelu on hyvin mieluisaa lehden tekijöille, sillä se todistaa elävästä kiinnostuksesta tekniikan historiaa ja sen tutkimista kohtaan. Juuri tieteellisen keskustelun kautta lisään-tyy tietämyksemme teknologisesta menneisyydestä parhaalla mahdollisella tavalla.

Tiina Männistö-Funk

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura THS ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 36 e/vuosi. Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Sampsa Kaataja, sampskaataja@ilry.fi, tai seuran [www-sivujen](http://www.ths.fi) kautta (www.ths.fi) tai seuran postiosoitteeseen (ks. sivu 2).

Tekniikan Historian Seuran jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jatkuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja irtokappaleita, mikäli niitä on jäljellä.

Toimitus- ja ilmoitusmateriaali sähköpostitse päätoimittajalle tai toimitussihteerille. Normaalipostissa lähetettävän aineiston kohdalla ota yhteys toimitukseen (ks. toimituksen yhteystiedot s. 2). Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö: artikkeleiden osalta ota yhteys päätoimittajaan, muu aineisto numeroon 4/2017 6. marraskuuta.

Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia. Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa.

Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä vastaa kirjoittaja. Artikkelit tarkastetaan vertaisarviointimenetelmällä. Kuvamateriaalin luovuttaja vastaa kuvien julkaisuoikeudesta. Yksityiskohtaiset kirjoitus- ja aineisto-ohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta <http://www.ths.fi/ohjeet.htm>.